

Spomin na romanje 1926

Romarska cerkev na Črni gori

Pruredila brata Kavkler

Tisk Ptujске tiskarne.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1915

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

1915

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

726.9(497.127t.gna)
902(497.127t.gna)

Romarska cerkev na Črni gori.

Vtisi božjepotnika, vodnik po cerkvi in zgo-
dovinski podatki.

Priredila in založila brata Kaukler.

PTUJ 1926.

Tisk Ptujске tiskarne v Ptuj.

K A Z A L O

- I. KAKO SEM ROMAN NA GORO. Mirko Kaukler
II. ROMARSKA CERKEV NA PTUJSKI GORI.
Ivan Kaukler.
III. ZGODOVINA. Ivan Kaukler.

141 2.387

S 157 - 13.7.49

I. Kako sem romal na Goro.

Popotnik, ki romaš po beli cesti,
tebi sem pisal in hotel bi, da tudi
ti romaš z ljubeznijo, trdno vero
in zaupanjem v srcu po beli cesti
do črne cerkvice na Gori.

Zaupanje in ljubezen
sta rodili glorio, ki plava
nad teboj, črna cerkev na
Gori

Examine in London
and with other
and with other

TEŽKA je prva beseda in oprost, prijatelj, če bo trda in okorna. Hotel bi, da bi bila vsaka moja beseda prepojena z ljubeznijo, kakor je vsaka grudica tvoje zemlje nasičena tvojega znoja. Prvi solnčni žarki te poljubljajo pri delu – zadnji žarki potaplajočega se solнца te pozdravljajo na polju. Od zore do mraka si prikljenjen na svojo grudo. Pogledam ti v oči, prijatelj. – Sveta ljubezen je slika v tvojem ogledalu, globino tvoje duše pa ti razjeda črna skrb. Bo li rodilo tvoje mukepolno delo tudi zaželjeni sad? Pogled obračaš k sinjemu nebu in tiha, iskrena molitev se ti izvije iz skrbeče duše.

»Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, pridi k nam Tvoje kraljestvo, zgodi se tvoja volja kakor v nebesih, tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh . . . .«

Prijatelj, vidim, kako ti klone glava še globlje na prsa in da ti skrb ni več skrita v najtemnejšem kotičku tvoje duše. nego prišla je na dan in zarisala svoje ostre črte v tvoja lica, potemnila tvoj ljubeznipolni pogled, prepojila kri tvojega telesa in zdaj si ti kmet, kakor stojiš pred mano, sama črna skrb, in da ni rahlo upanje objelo tvoje duše, ko se ti je vila iz skrbeče duše iskrena in ljubezni polna molitev proti sinjemu nebu, umrl bi

od skrbi. Trdna vera v ljubezen in dobroto Večnega je tvoje življenje.

Prijatelj, hodil sem po beli cesti, ki se je vila med žitnimi polji. Ob cesti je stal grobo obtesan križ. Tudi Njega, ki je razpet na križu je oblikovala okorna roka. A le tujcu se zdi ta križ kmečki in nelep. Ti prijatelj, pa pogledaš vsako jutro z zaupanjem in iskreno prošnjo v srcu nanj.

Tvoji pogledi so prepojili križ in Njega, ki je na njem, z mogočno lučjo, da sem oslepljen obstal, trudoma pristopil in z nevrednim poljubom poljubil samo vznožje križa, da ne bi oskrunil njegove svetosti.

Dalje sem šel po beli cesti. Sredi vasi sem zagledal med hišicami cerkvico, ki si jo ti sezidal v svojih skrbih in upanju. Preprosta je cerkvica, kakor si pristojna ti, ki ljubiš zemljo.

Oltarje si okrasil s cvetkami svojih poljan, z ljubeznijo si prepojil vzduh v cerkvici, da se krepiš sam v njem, če ti duša omaguje, če ti je skrb začela razjedati tvojo dušo. —

Srečal sem procesijo. Pred njo je stopal starček s križem v roki. Obstal sem, da je šla mimo mene. Ena sama molitev se je vila iz globin src. — »Žgodi se tvoja volja . . . ! Daj nam danes naš vsakdanji kruh!«

Dolgo, dolgo sem stal ob strani, dolgo je zrlo moje oko za vami, ki ste s trdno vero in z zaupanjem v srcu romali po beli cesti do cerkvice na — Gori. —

Postoj, popotnik, ki romaš po beli cesti! Postoj, poglej v zrcalo svoje duše, da boš čistega srca zahrepenel k Materi milosti, ki kraljuje v cerkvici na Gori.

Rahle rosne solzice so podrhtavale na bilkah, kakor vztrepče umirajoče dete, privito na materina nedra, v zli slutnji, da ga utrga v naslednjem trenutku temna moč od materinih ljubezni polnih prs. Bele roke Velikega duhovna so cdprle tabernakelj in dvignile rdečo hostijo iz keliha. V milijonskih žarkih se je zaiskrila žareča hostija in oblila z mogočno lučjo dolino in hrib. V temni slutnji so vztrepetale solzice na bilkah. Težke sence noči so se razmaknile in moje oko je omamljeno zrlo v lepoto.

Zvonovi na Gori so ubrano potrkvavali. Nežne, mehke ročice so odnašale zvoke širom po krajini. Božajoče se je privila pesem ubranih zvonov mojemu ušesu, privila se k zelenemu listu, da je vzdrtel v blaženosti kot dekleta, ki se ji je v srcu porodila hrepeneča ljubezen. Božala je pesem pisano polje. Zazibala se je prostrana poljan, nagnile so se bilke kot jeruzalemski narod, ko je Kristus stopil med njega. Rahlo je poljubljala pesem hiteče valčke potoka in z rahlim poljubom na mokrih, kipečih ustnih so hiteli dalje, dalje . . . .

Ob kraju bele ceste je klečal starček. S koleni je bil v cestnem prahu, od dolge, mukepolne hoje z neštetimi brazgotinami pokrite noge pa je božala travica ob cesti. Obleka mu je bila beraška in blatna in videlo se je, da ni bila nikoli njemu vmerjena. Globoke gube na čelu in na ohlapnih licih so upodabljale obraz bebca. Spodnja ustnica mu je visela do pol brade. Roke je bil sklenil na prsih k molitvi, oko pa se mu je obrnilo gor na hrib. Ustnice so se premikale in neslišna beseda se je vila gor k cerkvi in se spajala z glasovi zvonov v

mogočno pesem na čast Materi na Gori. — Svetnik je bil.

Tako majhen sem se zdel samemu sebi, ko sem občutil večno gloriijo, ki jo je dihala cerkvena na hribu. Težko mi je postalo v duši, ko sem pogledal v umazane globine svoje duše. Stal sem pred večnim izpovednikom in duša mi je naštevala moje grešne misli in dejanja. Toliko je bilo greha v moji duši, da sem spoznal, da jim ni konca ne kraja in da mi noga nikdar ne bo smela prestopiti praga Tvojega svetišča. V tem trenutku pa je veliki zvon na Gori razločno zapel besede Razpetega: »Pustite jih k meni . . . !«

In poromal sem, željan tolažbe za svoje raztrgano srce, navzgor po strmi stezi, da se okrepim.

Pod košato staro lipo stoji križ, navaden je in poljska cvetka mu je edini kras. Znamenje trpljenja. Za križem stojita dve hišici. Majhni sta, s slamo kriti. Iz nizkih okenc, ki zrejo v dolino brez pisanih barv, gleda siromaštvo. Kdo je postavil križ ravno pred te hišice siromaštva, da mi je bila že prva postaja tako težka? Pogledal sem k cerkvi in hotel sem že vprašati, zakaj to gorje pri nogah Njene ljubezni.

Ko tako vprašujoče gledam, mi zazre oko po hribu raztresene kočice, vse majhne ob vznožju, večje na rebrih in velike in lepe na vrhu kraj cerkvice.

Ravne so stene hišic na rebrih, okenca so barvana s pisanim cvetjem, okrog hišic so posejane cvetke.

Pred hišico ob pešpoti stoji križ. Lep je, svetla je barva njegovega lesa in vrtnice poljubljajo ranjene noge Križanega. Zakaj mi je postalo tako lahko pri duši? Mar zato, ker me je omamila lepota cvetočih rož? Ne.

Samo zato, ker sem bil že bizu zadni postaji, ker sem se bližal kraju svoje poti in prlhajal bliže novemu.

Toda pot do cilja je težka in strma. Težko sem prestavljal od dolgega romanja utrujene noge. Zadnjih par pediti pota sem se s palico porival naprej. Pot je vodila preko dvorišča trške hiše. Strma je, in kamenje leži na njej, mehko prst pa napaja gnojšnica, ki se razliva z dvorišča trške hiše. Kaj nisi mogla skriti pred tujcem svojega pravega obličja, kaj sem ti moral pogledati naravnost v srce, kaj bi ne bilo lepše in prijetnejše, če bi zazrl pri zadnjem koraku svetle, bele stene mesto gnoja? Žalost mi je objela dušo, ko sem pomislil da mi hudobni ljudje mogoče nalašč polagajo na pot tako kamenje.

Stopil sem med hišami prav v sredo trga, prav pod stopnice črne cerkvice. Kar sem videl, so bile samo neumne sanje, saj hiše so bele, visoke, ponosne in vesele. Tu ni ne gnoja, ne siromaštva, vse je lepo in praznično na delavnik. Tako je, kakor se spodobi za ta kraj, ki ga gleda tisoče in tisoče oči leto za letom in ga je že gledalo milijone oči skozi stoletja. Nisem pogledal k cerkvici, ker so bile stopnice same tako strme in semi je zdelo, da vodijo kvišku, kvišku, morda celo do neba.

Uklenile so moj pogled trške hiše, ki stoje kakor stražniki ob vhodu k cerkvici, da jih moraš nehote, skoraj siloma pogledati in spregovoriti najpoprej z njimi prijazno besedo, najpoprej njim žrtvovati vsaj majhen košček ljubezni, predno se obrneš k cerkvici. Žandarmerijska postaja, občinski urad, trgovina, krčma in zopet krčma. Vsi napisi na teh hišah pa so pisani z velikimi in na daleč vidljivimi črkami. Zdele so se mi kakor one.

tablice na vratih visokih uradov. — »Najprej potrkatile — Sprejme te gospod pisar, še ena vrata in zopet potrkatil, povsod pa moraš tiho in neslišno zapustiti sled na pisalnih mizah, da lahko korakaš do naslednjih vrat, da smeš vstopati v lepše sobe pred večje gospode. — Oprosti, prijatelj, da postaja moja beseda zbadljiva in nelepa, ali zato, prijatelj, je resnična, da, celo preresnična. Vse lepo, vse čisto in nežno, kar je prej polnilo mojo dušo, ko sem stal pod hribom je v trenutku oblila ogabna gaojšnica iz trške hiše. In sklenil sem iztrgati lepotičenje iz svojih misli in gledati z očmi, ki segajo v resnico. Naj bo žalostna ta pot, ali pravična je. Videl sem črne z neštetimi brazgotinami pokrite noge berača kraj ceste pa nisem pomislil, da je naša pot trda, dolga in posuta z ostrimi kamenjem, ob katerem naše noge krvavijo. Sanjal sem kot otrok, ki se je privil k materinim prsim. — Nekje v globini pa je bila iskrica majhna in nevidna, ki mi je bila upanje in mi je dala moči, da sem krepko uprl pogled in gledal in gledal, čeravno so mi bile oči od solza motne.

Krepko verigo so sklenili stražniki, samo en vhod in en izhod so postavili odprt, da si primoran stopiti pred njihovo vprašujoče in zapovedujoče oko. O kako dobro so poznali ti, ki so si zidali te hiše, slabosti človeka!

Na romanje si šel, pred ciljem pa si pozabil, po kaj si prišel in kakor slepca te vodi dobra roka vodnika najprej v krčmo. Tam sediš za mizo, romar. Molitev in pesem sta ti bili v srcu, ko si hodil po dolgi poti, zdaj ti je pa na jeziku prešerna beseda in govor, ki ga rodi razlito vino. Trnjeva je pot, kajne, popotnik, in težko se

odreče človek poskočni pesmi in vriskajoči harmoniki, ki prepodi vse žalostne misli. Zato si romal, da ti sije iz tvojih vinskih oči pohota, ko zreš v dekle nasproti sebi? In križ si prisloneil tje za vrata. Kolikokrat se ti je zdrznilo srce, ko si bral o gobi, prepojeni s kisom, ki jo je ponujal vojak Umirajočemu na križu. Ti pa si ga postavil v kot za vrata in ga napajaš z vinom, razlitim pomazanem podu, napajaš ga s pohotnim pogledom, s prešerno pesmijo in kletvico.

Danes še ne vidiš slike svojega lica, morda jo zagledaš jutri ali pojutrišnjem – morda še pozneje – toda enkrat se boš pogledal, in če ne prej, takrat, ko bo pri tebi koščena dekla v gostih.

Odprta noč in dan so groba vrata,
al' dneva ne pove nobena pratka . . .

Memento mori!

(Prešeren.)

Hujši smrad se širi tukaj, kakor tam zadaj za trško hišo. – Oprosti, če sem te razžalil, morda gledam prečrno. Ali lastno srce hočem rezati z ostrimi noži, da izkrvavi, bolečina mi je v tem trenutku prijetna in želim si jo, ker čutim, da je resnična.

Pa saj ti ne zamerim. Prišel si ja v svojo hišo, domov si prišel in svatovski mora biti sprejem v domači hiši. Stoletja si romal in nosil svoje žulje na romanje, v stoletjih si ti sezidal ponosne hrame v trgu. Romal si, da izprosiš za se in za svoje milosti, pa si le prišel zidat trške hiše. Če bi bil to tvoj prvi in zadnji namen, pozidal bi bil lahko svojemu bratu, ki se ga je siromaštvo

oklenilo, hišico, da ga popelješ v lepši kraj, kjer sije solnce, toplo in prijetno.

Romar, ozri se k stopnicam, ki vodijo v svetišče, poglej kamen na desni – veš li, da je to kamen sramote? Tatove in razbojnike so privezovali ob njega, da si jim lahko pogledal v lice – tatovom in razbojnikom. Tisoče oči se je obračalo v njihovo lice, in že zaradi tvojih grdih psov, radi tvojih krivičnih pogledov, radi sramote same so zaslužili nebesa.

Romar, jaz pa vidim nešteto kamnov sramote posejanih po trgu. Ti si jih sejal in še danes so privezani na nje ljudje, ki pa niso ne tatovi, ne razbojniki, ampak pravični ljudje, ker je tako božja in ljudska volja. Odpri oko in videl jih boš. Ne glej jih odkrito, samo poškili na nje, drugače se ti zgodi, da te neusmiljeno udarijo, ker si se jih upal pogledati. Boj se jih, kajti njihova moč je izrastla iz tvoje slabosti. Ti sam si jih rodil, gospodarje, in sedaj jim služiš, hlapec ponižni.

O, in tudi vsakemu izmed vas, romarji, je na hrbtu privezan kamen, ker pa je na vaših plečih, ga ne vidite. Hinavski si kažete lica, da se ne spoznate po bremenih na plečih.

Si li že videl sliko svetopisemskih trgovcev, romar? Ozri se po trgu in videl jih boš. Prišel si do Nje, ki je rodila Razpetega, do Matere vseh mater, z ljubeznijo v srcu, pa ti je roka preslabotna, da bi izdrla bič izza tvojega pasu ter izgnala iz preddvora templja farizejske trgovce. Ali ne vidiš, da so prišli le zato, ker so zavohali ko hijene tvojo slabost, in ne vidiš li, da nosijo v polnih nahrbtnih torbah tvoje žulje, tvojo s siromaštvom

oznojeno grudo. Poglej in razjokaj se. Da sem močan kot Bog, da je moj bič tako dolg, da bi z enim samim zamahom spodil farizeje iz templja – prišel bi ti, o romar, in bi me kamenjal do smrti, ker sem ti bil pravičen in resničen.

V tej bolečini je vztrepetala solza na trepalnicah mojega očesa, se odtrgala od stoterih svojih družic in kanila na oskrunjeno svetost tvojega hrama, Mati na gori.

Zdi se mi, da gledam v oči svoje rodne matere, ko sem se ozrl po tebi, cerkvica. Kakor nebogljjen otrok, ki se zateče k ljubeči materi, tako dopusti, da priromam k Tebi, Velika Mati, in se razjočem v tvoji neizmerni samoti.

Šest stopnic sem prestopil in moral sem obstati. Na sedmi stopnici je bilo napisano: »Ozri se na desno, poklekni, da pogasim ogenj tvojih strasti, ker moraš čist stopiti na sedmo stopnico. Jaz sem sveti Florijan!« – »Tvoja molitev naj bo brez besed, da ne oskruniš tišine, ki vlada v Njenem kraljestvu. Molči in moli! Jaz sem sveti Janez Nepomučan!«

Storil sem, kakor mi je bilo zaukazano, in stopil sem prerojen na sedmo stopnico. Moje utrujene noge so postale peroti in zdi se mi, da sem sedemnajst stopnic prekoračil v snu. Vprašujoče sta pogledala angelja na desni in levi stopnjic v mojo dušo. »Čist sem«, sem dejal in pot mi je bila odprta. Črez zeleno travo sem pohitel naravnost do velikih vrat.

Mati, pred Tvoja vrata sem šele stopil, pa mi ponujaš tolažbeželnemu kelih bridkosti. Mati, kaj mora res že otrok zajemati svoje življenje iz globin tvoje žalosti?

Težka je pot bridkosti in trpljenja, bo li pač onkraj trpljenja topel dom, da si spočije moje srce?

Oko mi je zrlo v podobo smrti Matere božje nad velikimi vrati.

Na mehkih blazinah leži v trpljenju izkrvavela Mati, Sveti Janez ji z ljubečimi rokami popravlja zglavje. Okoli Nje pa so zbrani apostoli in z brezmejno žalostjo zrona umirajočo.

Velika Mati, Mati, ki živiš v srcu vseh mater, vidim te v svoji lastni materi. V duši mi je težko kot še nikoli v življenju. Mati, zakaj si navdala mojo ubogo grešno dušo s toli strašna slutnjo, ki mi kakor igla počasi leze v samo živo srce, da koprnim v grozi. Mati moja, tvoja smrtna postelja bo trda, trša od hladnega kamna, ker nisem videl v tebi ljubezni in ti je nisem vračal. Toda, mati, sedaj, v tej uri spoznanja se mi je napolnilo srce s toliko ljubeznijo, da bo segala od vekomaj do vekomaj. Mati, cdpusti svojemu sinu, ki si ga nosila pod svojim srcem, da ne bo njegova pot tako trda in težka. Slab je v duši, ali v svoji slabosti te ljubi neizmerno.

Človek, kdo si bil, ki si ob tej uri spoznal mojo trpečo dušo, pa si šel in mi ponudil tolažbe?

Na desni strani pri velikih vratih je podoba Matere z Jezuščkom v naročju. Sveti trije kralji ga pozdravljajo in mu ponujajo darove.

Neslišne, ne, neizrečene so tvoje besede ali vendar jih je moja sluteča duša razbrala. — »Bodite kot otroci in vaše bo moje kraljestvo!«

Oskrunil bi svetost tvoje duše, če bi izpregovoril nevredno besedo, kajti ni ptice pod nebom, ki bi znala izpeti to visoko pesem.

Svetlo mi je postalo v duši kakor mi je bilo poprej temno in težko.

Na levi strani pri velikih vratih v isti višini kot je podoba smrti Matere božje, če ne celo za spoznanje višje, sta grba gospode. Žardel sem do temena od sramu. O prevzetnost človeške duše, ki ne poznaš kraja svojemu napuhu! Morje krvi in gore krivice so zarisane v tvojih grbih. Grmade od miši objedenih okostij tvojih tlačениh hlapcev so skrite v tebi. Sto in še več rabeljskih valpetov je vklesanih v tebe. Krvava in žalostna storija mojega naroda je pisana v tebi s krvavimi črkami.

Jezušček v naročju Matere, ali se še nista zdrobila ta spomina v prah pred tvojim pogledom?

Kako majhen sem pred Teboj! Kako ničev črv s svojim sovraštvom v srcu. Ti pa praviš v svoji neizmerni ljubezni: »Odpusti jim, Oče, saj ne vedo kaj delajo!«

Samo majhen košček te ljubezni je sprejelo moje ubogo srce, ker premajhna je bila izbica v moji hišici, da bi nagrnil vse bogastvo v njej. Toliko pa je bilo v moji kamrici tega zaklada, da so se odprla velika vrata na stežaj.

Slabša je beseda od mene. Padel sem na kolena, ker so bile preslabe moje noge, da bi nosile to pezo sreče, ki me je obsijala mahoma, nepričakovano, tako, da nisem vedel, kako je prišlo nadme. Slutil sem, da prihajam v hram neizmerne ljubezni, da pa je v tvojem hramu tako velik zaklad, tega pa moja duša ni mogla razbrati.

Žuljave roke so polagale v potu svojega obraza kamen na kamen. Polagale so nevede, tako da niso vedele, kaj zidajo. Čutile so le, da morajo dati duška svojemu hrepenenju, da morajo spregovoriti večno besedo, ki bo sijala s hriba. Človek, ki si polagal kamenje, si li vedel, da je ta hram tvoja molitev? Nejasno in nezavedno je bilo tvoje hrepenenje od početka, samo kvišku k sinjemu nebu so hitele ptice tvoje duše. Naravnost v sinjino neba si hotel poleteti. Kot škrljanček si zagnal svoje hrepenenje kvišku, ravno in navpično kot steber. Tam visoko v sinjih višavah, pa si se videl samega v svojem neizmernem hrepenenju. V strahu osamljenosti so se sklenili vršički tvojih prstov na levi in na desni roki. Ko si občutil, da so se roke sklenile k molitvi, si zaslutil ono, po čemur si hrepenel. To se je zgodilo v neizmernih višavah, kjer je Njen prestol. Tako visoko je to, da obseva s svojimi žarki, ki valovijo iz ljubečega materinega srca, cel svet. Po ljubezni je hrepenela, človek, tvoja uboga ranjena duša, le ta lek je iskala v sinjih višavah in našla ga je. In da nisi postavil v ta hram njene podobe, jaz bi bil vedel, komu si zidal, po čem si hrepenel in kaj si našel, kajti tudi jaz sem se rodil iz dela njene ljubezni. Tudi moja mati, vse matere stoje ob njeni strani. Vsak otrok je na svojih ročicah ponesel svojo mater tja pod Njen prestol. Ker si zidal hram Njej, ki je Mati vseh mater, postavil si hram tudi svoji materi, ki te je rodila.

Pa si bil ti velik, človek majhno dete, in si izobilkoval Njeno podobo in sebe si posadil v njeno naročje. Tja si jo postavil pred velika okna, da jo obseva milijonska solčna luč. Ukradel si košček rdeče jutranje

zarje in jo razgrnil za Njeno podobo kot veliko rdečo rožo. Na rožice si posejal zvezdice, ki si jih pobral v sinjih višavah. Listi te rdeče rože ne odpadejo nikdar, angelci jih božajo z mehкими rokami, da nikdar ne usahne življenje v tej rdeči roži. Solnčne žarke si odrezal kramdoma in splel zlat okvir okoli rdeče rože. In kronal si Veliko mater z zlato krono. Pod Njeno okrilje pa si položil trpeči rod.

Ko si pa oblikoval trpeči rod, prišla je plahost v tvojo dušo. Nisi videl v človeku več svojega brata in svoje sestre, videl si gospodarja in hlapca njegovega. Z drzno roko si kronal svoje gospodarje z zlato krono. Gospodarjeva krona je enaka kroni, ki si jo položil na Njeno sveto glavo. Povzdignil si nevrednega črva v dostojanstvo, enako Njenemu. Prav k Njenim nogam si položil njihove podobe in roke si jim povzdignil k molitvi in prošnji. Ali veš, človek, da v srcu krivice nega ni ljubezni, da je on le v svojem posvetnem podlep dvignil svoje roke k prošnji, da mu je srce narekovalo le besede, polne sovraštva, da bi se povzdignil v višino Njenega prestola, ker je hotel postati s svojim sovraštvom v srcu enak Njej, ki obseva ves svet z ljubeznijo. Vidim te in vem, da ni bilo hudobne misli v tvojem srcu, ko si oblikoval to podobo. Bila sta le strah in siromaštvo, ki sta ti vodila tvoji roki. Odsevu svojega hlapčevstva od vekomaj si podelil verno obliko. Sam sebe, večnega sužnja, pa si postavil v najtemnejši kotiček. Samega sebe, ki ti duša in telo trpita od udarcev onih, ki se gnatejo ob Njenih nogah, si malodane hotel pozabiti. Skoro nejasna je tvoja podoba. Zdi se

mi, da trepetáš v večni grozi, da te ne ošvrkne gospodarjev bič, ker si se upal slediti njegovim stopinjam, hlapec nevredni.

Snemi mu krono, sleci mu plašč in zagledal boš človeka, enakega sebi. Jaz pa pogledam v dušo tebi in njemu in prisodim tebi, hlapec, mesto pri nogah Velike matere; njemu pa, tvojemu gospodarju, bi izoblikoval obraz njegove duše, da bi hlapec za večno zrl v lice njegove duše, v hinavščini in sovraštvu spakedrano in postavil bi ga na kamen sramote.

Oprosti mi, ki si oblikoval podobo, da te prekoravam, vem da je bil udarec velikega biča tako oster, da se je zarezal globoko v tvoje meso in da ti je duša oslabela pod silnimi krivičnimi udarci tako, da nisi mogel ustvariti podobe, vredne tvoje duše. Prav na dnu tvoje trpeče duše pa je vendar gorela iskra resnice in upanja.

Ko sem stal pod hribom, se je dvignila rdeča obla iznad horiconta.

Upanje je postala resnica, obžarjena od krvavordeče zarje — — —

V svojem trpljenju si postavil, človek, pred podobo žrtvenik. Tvoji darovi niso dišeča kadila, niso plod tvojega polja, svoje trpljenje daruješ dan za dnem od vekomaj in prosiš usmiljenja v ljubezni. In tako veliko je bilo tvoje trpljenje, tako silno tvoje hrepenenje po odrešenju, da si postavljaj svojemu trpljenju zmiraj nove spomenike in postavil si jih toliko, da si v svojem obupu napolnil vso cerkvico z žrtveniki. Zdi se mi, da si si hotel s svojimi koščeni, izmozganimi rokami iztrgati odrešenje od nekod.

Stal sem pod hribom. Z mogočno lučjo je obsevalo nebeško solnce hrib in dol, vso neizmerno pokrajino. V srcu vseh onih, ki so romali po tej krajini, pa so se poigravali solnčni žarki in rajali v njih srcih v otroškem veselju.

Na levo od velikega oltarja kraljuje v svojem zaštitstvu zamorska Mati božja.

Čegavo trpljenje je neizprosno zarisano v tvoji črtini? Mar niso to jok in stok, klici na pomaganje, doba ljudstva, v krvi se potapljajočega? Za stoletja sem poslušnil nazaj in čul sem glas iz davnine, glas poln grenkobe, glas v krvi zaglušen.

Stotisoč mrličev je vstajalo iz grobov. Stotisoč duhov je spregovorilo strašne besede. Vsaka spregovorjena beseda pa je bila enaka besedi, ki je zvenela iz prvega groba. Iz enega groba se je prelivala beseda v drugi grob in v tisoči in stotisoči in naposled je postala samo eno krvaveče truplo tako veliko, da je pokrilo vso neizmerno pokrajino, da mu nisem videl ne glave ne nog. Samo v nastežaj odprta prsa sem videl in zrl v krvavo srce, ki je govorilo besede, težje od najvišjih gor.

S svojimi prsti sem zaril v krvavo drobno in iztrgal v bolečini drgetajoče srce. Do neba je vriskala bolečina, črez nebeški svod je poskakovalo krvaveče srce od gorja.

Kot sodnega dne je krvavo žarelo nebo na iztoku, s krvavo zarjo napajajoč zemljo, posvečeno žalosti. Pod goro, v siromašni kajžici se je sklanjala mati nad zibko, v njej pa je ležalo dete in potovalo po prelestni deveti deželi. Tudi materino srce je poljubila krvava zarja, da

je vztrepetalo v slutnji, ki je postala v krvavem svitu resnica, zavita v dolg, črn plašč, ki se je vlekel od iztoka do Gore, izpod polmeseca na turbanu pa je žarelo dvoje votlih oči. Strahoto je prerezavalo skovikanje sove.

V predsmrtnem strahu je pograbilo dete desno materino dojko, zarilo svoje drobne prste v živo meso prav do srca. V drugo je zaskovikala sova. Tedaj se je prišlo dete s celim drobnim telesom k materinemu srcu in mu v svoji grozi izželo poslednjo kapljo krvi. V tretje je zaskovikala sova in plašč ogromne pošasti je pokrtil telesi. —

Sova je utihnila in odletela na sosedovo jablan. Za njo pa je plapolal črn plašč.

Z izžetim srcem v rokah je poletelo dete do cerkvice na Gori in položilo svoj dar na žrtvenik pred podobo Velike Matere. Bolečina in trpljenje izžetega srca sta se prelivali v srce Matere božje, da se je zvijalo od skeleče rane kot črv. Žalost Velike Matere pa je kipela do neba in prosila na pomaganje.

Tedaj se je spustilo ogromno črno zagrinjalo z neba in zastrlo pokrajino. Črna noč je legla na cerkvico, da zakrije neizmerno boleost.

Strahotna sova je hitela od soseda do soseda in skovikala, za njo pa se je vlekel črn plašč črez hiše sosedov. Pri zadnjem sosedu so imeli krvavo pogrebščino in tedaj se je sovi zahotelo poleteti tudi na zvonik, da trikrat zaskovika. —

Ogromen zastor je padal od neba, pred zastorom pa je ležala sova z zlomljenimi perutnicami.

Mogočno se je dvignilo solnce iznad gora. Črn plašč je pokrival ohlapno vso zemljo proti jugu, kar je je moglo doseči oko. Cerkev pa je žarela v svetlejši svetlobi in le črno zidovje in črnina podobe ste pričali o bolečini, ki je objemala hram v tej uri grozote.

Preslabe so moje roke, da bi nosile srce, pretežko od tolike bolečine.

In da sem stal do vekomaj pred grobovi in da sem do vekomaj poslušal besede iz grobov, ne bi jih nikoli doslišal. Toliko je bilo grobov in tolika je bila teža ene same teh besed, da bi bil moral nositi breme celega sveta in še več na svojih slabih plečih, če bi bil moral poslušati do brezkrajnega konca.

Šibile so se mi že noge od peze trpljenja, ki sem ga hotel vzeti nase, samemu sebi sem se zdel starček z devetimi in še več križi in še ni bilo konca Kalvarije. Ubogi grešnik sem moral pogledati še globlje v trpljenje, moral sem izprazniti kupo bridkosti do dna.

Neslišno je stopila smrdeča smrt čez prag, neslišno je pristopila k izvoljenim in jih poljubila z vročim poljubom na čelo. Kot hijena je prišla plazeče čez prag, odšla po črnem delu zopet, hitela v sosedov hram, poljubljala in hitela dalje od soseda do soseda neumorno, nevzdržno. Pred njo groza, za njo jok in obup.

Nad črnim truplom matere se sklanja otrok. Z drobnimi rokami tipa po očrnelih grudih, ki so njemu vir življenja. Mati je dala otroku življenje, otrok pa ni mogel oživeti materinega srca. Zemlja je pokrita s trupli, omadeževanimi z vročim poljubom. Črez trupla hite ljudje: O človek, mogočna je postava smrti in njen

korak meri klaftre. Tvoje noge pa so v grozi oslabele in stopicajo. Njena hoja je zavestna in ona ve, kam pelje njena pot. Ti, človek, pa se opotekaš in brez cilja blodiš preko trupel. Prehiteti hočeš velikega kosca, pa ne veš da laziš za njim kot pes za gospodarjem in da je tvoje telo že zaznamovano z vročim poljubom.

Hotel bi srečo, pa ne vidiš, da si s tisoč verigami prikovan na trpljenje in da je tvoj trud zastonj?

V svojem obupu so pohitela trpeča srca pod Tvoje okrilje, Velika Mati. V neizmerni ljubezni si odpoljubljala vroče poljube raz njihova čela.

Triumfalno je hitela smrdeča smrt čez plan, ni se ozirala v svojem zmagoslavju in tako ni videla, da je hodilo Usmiljenje po njenih stopinjah in rahlo poljubljalo zaznamovana čela.

V tej hudi uri, ko se je smrt plazila črez pragove, je zrastel iz trpljenja nov oltar.

Na desni strani v Njenem hramu so trpini upodobili svojo gorje.

*****

Žareče nitke so se trgale od hriba, le hram Tvoj je še obsevala mogočna, rdeča zarja.

Pod zadnjimi poljubi je kopnelo zidovje, na hribu je zrastlo veliko srce, krvaveče iz tisoč in tisoč ran. Iz ran pa je lila vroča ljubezen, tekla po hribu v tisočernih potočkih in polnila široko pokrajino.

Sredi noči je zavalovalo neizmerno morje. Do nebes so kipeli mogočni valovi. Nad njimi pa se je porodilo sredi temne noči solnce in sejalo ljubezen na veke.

SPISAL IVAN KAUKLER.

Romarska cerkev na Ptujski gori.

Za zgodovinski in popisni del uporabljeni viri:

1. Spominska črtica »Božja pot k Materi Božji na Črni gori«. Spisal dr. Avg. Stegenšek.

2. Časopis za zgodovino in narodopisje. »Historični portreti na oltarni podobi župne cerkve na Črni ali Ptujski gori. Objavil prof. Dr. Fr. Kovačič.

3. Pripovedna pesem »Črna gora«. Spisal I. T. Turkuš.

4. Zgodovina novega veka. Spisala † Fr. Komatar in dr. K. Capuder.

Popis oltarjev, njih ustanova in zgodovina je skoro natančno vzeta iz Stegenskove brošure, ker iz v njej ravno to najboljše in poglobljeno popisano in se do danes ni izpremenilo.

Na južnem robu gornjega Ptujkega polja se dviga v lahne megle zastrt zelen in pravilen holm s prijazno cerkvijo. Je to Ptujška ali Črna gora, kakor jo imenujejo. V ozadju pa lebdi Haloško pogorje in nemo gleda v ta prijazen kraj slovenske domovine.

Ptujška gora je ena izmed najbolj priljubljenih romarskih cerkvà. V času romanja prihajajo tisoči in tisoči, da se Mariji na Gori poklonijo in priporočijo. Po železnici, ki vodi iz Čakovca čez Ptuj, prihite romarji iz sosedne hrvatske dežele, ravno tako iz zapadnih krajev dravske ravni od Maribora, Hoč čez Pragersko in iz juga od Poljčan, Ponikve in drugih krajev. Kdor pride peš, jo mahne po bližnicah na Goro. Navadna pot pa vodi iz postaje Sv. Lovrenc na Dravskem polju

med nizkimi gozdiči tja do prvih grebenov visokega hribovja. Pot se zavija na desno izza lepe vasi s cerkvijo sv. Lovrenca, na levi mimo mlina in leze po strmini v velikem loku proti Gori.

Ponosno se dviga iznad belih hišic po pobočju hriba romarska cerkev. Masivna in očrnela zgradba priča o davnih prošlih dneh. Iz trga pod cerkvijo hite široke stopnice mimo orožniške postaje na desni h kamenitim in širokim vratom. Poleg stopnjic ob desni stoji sramotilni kamen, gotovo že 100 let star. Na ta kamen so privezali obsojence, tatove in prerekljivce v času sejmov in shodov tako, da so jih ljudje videli javno in da so spoznali, koga naj se varujejo. Gotovo je teh postopačev in malopridnežev bilo dosti, posebno ker je na Goro prihajalo mnogo ljudi.

Ob vznožju stopnic stojita na vsaki strani dve sohi. Na levi je Sv. Janez Nepomuk, kanonik v Pragi, ki je bil iz verskih razlogov l. 1393 v Voltavi utopljen. Od takrat je on zaščitnik zoper povodenj. Na desni strani pa je kip sv. Florijana, krščanskega vojščaka in varuha zoper ogenj. Na širokih stebrih vrat ki vodijo na zelenico okoli široke cerkve, pa kraljujeta dva angelja. Na njih se opaža zob časa, ki ne prizanese niti kamenju. Mogočno štrli na pol počrnelo kamenito zidovje proti sinjemu nebu, da vabi na daleč ljudi v svoje naročje. Cerkev sama je zgrajena po poznem gotskem vzorcu. Visoka okna so zgoraj zožena in špičasta in glavni vhod ali portal deli po sredi steber na dva vhoda. Cerkev je bila prej obdana z zidovjem in utrjena. V letih 1814 do 1832 je bil trdnjavski zid po večini raz-

dejan. Stoji še danes samo en svedok prejšnje utrdbe, trdnjavski stolp, ki pa služi sedaj za stanovanje. Župnišče pod cerkvijo so zgradili jezuiti, ki so opravljali cerkveno faro vse od l. 1615 dalje, dokler ni bil njihov red odpravljen. Na severnozapadni strani je k zidu prizidana mala kapelica v gotskem slogu.

Je to kapela sv. Antona, ki sloni na štirih stebrih. Bogato izklesan, modeliran nastavek s streho nosi tri grbe Celjskih grofov. V kapeli je v sredi lesen kipec čudodelnika sv. Antona Padovanskega (†1231), ob strani pa sta dve kameniti figuri. Ena je nadangel Gabrijel, ki s štolo na vratu, kleči in pozdravlja Marijo. Ona pa glavico nagiba proti angelju v znamenje, da se uda v voljo božjo. Ta kapelica je bila oltar Oznanenja, ki je po prej stal na koncu južne ladje na moški strani v cerkvi. Poklonil ga je celjski grof Friderik II. V 18. stoletju so oltar prenesli pod vedro nebo na sedajni prostor, ter ga preuredili v kapelo. Na sredo pa so postavili kip sv. Antona.

V svoji brošuri »Božja pot k Materi Božji« rot profesor Stegenšek, da se naj krivda nepoučenih prednikov popravi in oltar Marijinega Oznanenja prenese na stari prostor. Starine in predvsem take umetnine se morajo ceniti, kajti one so edine, ki nam svedočijo o starih, slavnih časih.

Glavni vhod je posebno znamenit. Pod krasnim obokom sta na levi izklesana dva angela z grbom Celjskih in Ptujskih grofov, na desni pa se klanjajo sv. Trije Kralji Jezusu in Mariji. V sredi nad vratmi leži Marija na smrtni postelji, obdana od žalujočih apostolov. Sv.

Janez ji popravlja zglavje, sv. Peter pa moli iz knjige mrtvaške molitve. Slika predstavlja »Smrt Matere Božje.«

Na levi velikih vrat je hodnik na stebrih, ki se po njem pride v organistovo stanvanje. Zraven spada že prej omenjeni trdnjavski stolp, ostanek utrdbe izza turških časov. V spodnjem delu je hlev, v srednjem klet, zgoraj pa je prostor, kjer se vadi cerkveno petje. Visoki zid, ki je prej obdajal cerkev, je bil za polovico znižan po župniku Krizmaniču l. 1814–1834. Ta je pustil odstraniti tudi ostala dva obrambna stolpa. Ker je cerkev bila prava trdnjava, posebno v turških časih, najbrže velikih stopnic, ki vodijo na ozek prostor pred cerkvijo, ni bilo. Pač pa je bil vhod čez globoko izkopen jarek v enega izmed stolpov. Sedanje stopnice so prizidane. Proti Turkom je bila utrjena cerkev gotovo varno zavetišče za uboge Gorčane, ki jih je čez noč napadla sovražna druhal.

Krasen je razgled z zelenice na vse strani! Nejlepši pa je razgled vsekakor z zvonišča v stolpu. Kamorkoli zre oko, so same livade, ravnina, breg in dol, grape in daleč tam vzadaj modrikasto sivi obrisi zelenih pogorij. Ravno pred nami na južnem iztoku so valoviti bregovi ob Dravinji. Kakih pet minut oddaljena, ravno pred nami, stoji cerkvica sv. Lenarta s farnim pokopališčem. Med hribi se vidi iznad drevja zidovje Majšperga, grada Stattenberg in pa sv. Bolfenk. Za prvimi grebeni se vleče Haloško hribovje na levo, dokler se ne izgubi v lahnem valu daleč tam doli v ravnino. Proti Hrvaški zapirata pogled visoka Ivanjščica in Macelj. Na levo tam doli sloni na hribu podružnica sv. Janeza Krstnika

v Halozah. Vzadi, na desno, molčita ostro začrtana 860 m visoka Donačka gora in okrogli Boč. Proti iztoku so med hrihovjem sv. Vid, na sprednjem koncu Haloz, pa grad Borl in Zavrč. Malo pred njimi v ravnini je Dornava in za njo med zelenimi polji, livadami in gozdovi neštete vasi in pa grad nemškega viteškega reda Velika Nedelja. Proti severu vstajajo iz tal ljubki hribi, valovje naših žlahtnih Slov. goric, ki sega daleč naokoli proti zapadu, Ob Dravi navzgor nas vabi grad Ptujskih gospodov, sedaj last grofa Herberstajna ki se dviguje na zelenem hribu iznad mesta Ptuja. Z Gore je najbrže najdivnejši razgled na Ptuj. Dale proti zapadu zagledamo v zelenju grad Vurberg, ki je tudi last Ptujskih grofov. Izza njega pa se smehlja beli stolp sv. Barbare pri Vurbergu. Daleč tam vzadaj se vijejo vrhovi Kozjaka, severno od Drave, doli proti Urbanu in sv. Križu. Med Pohorjem, ki je največji gorski greben, ki ga vidimo južno od Drave, in pa med Kozjakom leži v sivih meglah jedva vidni Maribor. Ob lepem vremenu se gorski masiv Pohorja izgublja v ozadje z najvišjim svojim Črnim vrhom do koroške dežele, ki jo varuje še višja, belo besteča Uršula. Mimo širokega Boča. tostran ravnine, pa zre oko ob redkih prilikah Savinjske in Kamniške planine s strmimi in zasneženimi vrhovi. Doli ob vznožju Črne gore leži pisana preproga, dokler zre oko. Bele vesnice se vrstijo med zelenimi pašniki in žlahtnimi njivami in sredi med njimi reže svojo strugo srebrni pas široke Dreve. Bele ceste in železniška proga preko ravni, se vijejo daleč, dokler se ne izgubijo v sivini.

Takih razgledov se gledalcu nudi le malokje. Nizka je Ptujška gora in vendar se vidi skoro 50 km nao-

koli. Kdor količkaj ljubi prirodo, kdor obožuje Stvarnika, ki nam jo je stvaril, naj pobožno in vdano občuduje to krasno sliko.

Noga zastane, ko stopimo skozi veliki portal v cerkev! Prijazen hlad in sveta tišina nas objame in obnemogli strmimo v to, kar so ustvarili naši pradedje. V pisanih trakovih se krade solnce skozi visoka gotska okna in odbijajoč se na kristalnih lestencih, neslišno boža po hladnem petstoletnem kamenju. Oko se začudeno obrača na vse strani in stika po vseh kotih.

Visok, skoro 35 metrov dolg in 14 metrov širok prostor je razdeljen na tri ladje. Cela vrsta dragocenih oltarjev in kipov krasi stebrovje in vabi začudenega romarja. Ladje so oddeljene z vrsto šesterovoglatih stebrov, ki nosijo obločje in slonijo na oglatih podstavkih. Okna sama so pravcato mojstrsko delo. Kameniti stebriči se na gotskem vrhu zavijašo v krogih in trolistih ter se spuščajo v ravnih drogovih do tal oken, da jih delijo na troje ožjih polj. Ta polja niso poprej bila izpolnjena z naslikanimi in mavričastimi stekli. Nad in za glavnim oltarjem so štiri okna, največ pa jih je tam, kjer se strnejo ladje.

Kot cvetka med cvetkami stoji naravnost pred nami na koncu veliki oltar. Zdi se, da so roke, ki so neumorno delale in klesale leta in leta na cerkvi, tukaj ustvarile nemogoče in da so umetnost prekosile. Tu prebiva Najvišji in vabi romarju, da mu potoži svoje gorje.

Za tabrnakljem je vzdana podoba, ki je očarala in ki so se ji že tisoči klanjali. »Mati Milosti« je ta čudodelna podoba. Koliko vzdihov si čula, Mati, koliko

sojz si videla, koliko radosti si pripravila in koliko zahvalnosti si žela! Vsa zgodovina romarske cerkve, rekel bi, se je vtelesila v tem umotvoru. V sredi stoji vzvišena in neomadeževana, večno dohra in lepa Marija z Jezuškom v naročju. Okoli nje pa lebde angelci, ki odgrinjajo krase in širok plašč, pod katerim so se zbrali zastopniki vsega človeštva. Med njimi vidimo posvetne na desni: kralje, kraljice, viteze, meščane in meščanke, kmete in kmetice. Na levi pa klečijo v goreči molitvi: cesar, kardinali, škofi, redovniki in redovnice.

Vseh figur je 81. Ganljivo je, kako vsi enaki pred Bogom, stegujejo v molitvi svoje roke k Mariji – večni priprošnjici. Niso te figure izmišljene, nego one nam predstavljajo dostojanstvenike one dobe, ko je bil izdelan ta relief. On nam predstavlja zgodovino tedanjega časa in je zato neprecenljive važnosti. Umetnik, ki je najbrž samega sebe naslikal in uvrstil samega sebe med vrsto molilcev na tej sliki, je priprosto označil osebe svojega časa glede na njihov položaj v tedanjem narodu. Isti umetnik je najbrže izvršil na glavnih vratih »Smrt Marije«. Postanek slike bi verjetno spadal po raziskovanjih, v leta 1408 ali 1409. Leta 1910 je sliko prenovil umetnik Viljem Sirach iz Gradca in odstranil razne priveske, ki so prvotni umetnini bili dodejani. Tako sprva na sliki jezuit, ki spredaj na levi od Marije kleči. Je to lesen kipič, ki se da sneti. Dodali so ga jezuiti, ki so upravljali cerkev od l. 1615 do l. 1773. Nad sliko so grbi Celjskih grofov, ki pa so zabrisani.

Ozadje tega reliefa tvori pisana mramorna stena. Na vrhu oltarja je večni Bog, obdan od šestnajstih an-

geljev. Na straneh visita dva angelja s kadilnicami v roki in v znamenju večne molitve, ki se vije v obliki kadila do Večnega, pripravljata pot do Boga. Na epistelski strani je iz tankih, umetnih stolpičev izdelana streha, pod katero so v svojih časih sedeli mašnik in leviti.

V bližini velikega oltarja so še štirje kipi. Na evangeljski strani je sv. Ignacij († 1556), ki je posnemal v življenju kot tridesetleten častnik življenje Jezusa in bil ustanovnik jezuitskega reda. Na isti strani stoji sv. Alojzij, ki je bil v rodu Castiglioni. Odpovedal se je dediščini, postal jezuit in v starosti 23 let umrl v angeljski čistoči. Nasproti pa stojita sv. Frančišek Ks., († 1552), najslavnejši misijonar med pogani. Prepotoval je večino sveta. Oznanjeval je krščansko vero v Indiji in na Japonskem. Po težkih izkušnjah je preminul na samotnem kitajskem otoku. Drugi je bil Poljak sv. Stanislav Kostka, ki je kot jezuit umrl l. 1568.

Na moški strani proti velikim vratom sloni v končni kape/i Mati Božji z Jezuščkom v naročju pod križem, obdana od sv. Magdalene, Lazarjeve sestre, in sv. Veronike. Na isti strani proti velikim vratom sledé po redu:

Pri prvem stebri oltar sv. Sigismunda ali Žiga. Bil je to kralj burgundski in goreč pristaš in oznanjevalec krščanske vere († 524). Cesar Karl IV. je njegove ostanke pustil spraviti v srebrno krsto, ki se še danes nahaja pri sv. Moricu v Švici in kjer se vidijo kosti. En del pa je dal prenesti v Prago, da tudi tam častijo svetnika. Ta je bil tako čaščen, da je celo cesar svojemu sinu dal ime Sigmund. V tem so ga posnemale tudi druge plemiške rodbine.

Ker so pa v prejšnjih časih posebno plemiči bili veliki dobrotniki sv. cerkve, je vitez Sigmund iz roda Neuhaus (Dobrna) iz Saleške doline pustil postaviti ta oltar. Viteški grb se nahaja na obeh straneh oltarja, v bližnji steni pa je vzdana vitezova grobna plošča iz rdečkastega marmorja. Na njej je sledeče pisano v pre-stavi: «L. 1429 po Kr., v sredo po drugi povelikonočni nedelji, je bil tukaj pokopan plemeniti in hrabri vitez Žiga iz rodu Nnehaus iz Saleške doline. »Naj v miru počiva!« Vitez Žiga je nosil priimek po gradu Dobrna (Neuhaus) pri Celju, od l. 1425 pa je imel od Celjskih grofov v najemu grad Forchteneck pri Šoštanju v Sa-leški dolini. Opravljal je službo stotnika vojaške posad-ke v Brežicah. Za Gorsko cerkev je dosti daroval in je ustanovil s svojim premoženjem kapelansko mesto tkzv. beneficij. Na levi strani se vidi sv. Barbara, pri-prošnjica za srečno zadnjo uro. Na desni je škof Era-zem, priprošnik za trebušne bolezni. Umrł je v laški Gaeti l. 303,

Naslednji oltarček, ki je skoraj ves pozlačen, ima zgoraj sličico Marijinega bega v Egipt, spodaj pa kip brezmadežno spočete Device med podobama njenih star-šev sv. Joahima in Sv. Ane.

Prihodnja je kapela Sv. Frančiška Ksaverija. Leta 1682, ko je po celi Evropi razsajala štrašna kuga, je pridrvela tudi v naše kraje. O tem imamo več spome-nikov, tako Marijin spomenik na minoritskem trgu v Ptuj. Tudi Gorčane je obiskala in jih nemilosrdno žela. Tedanji vikar Jurij Žnidaršič je zbral svoje vernike v cerkvi ter se priporočil z njimi sv. Ksaveriju zoper kugo,

V pridigi jim je tolmačil delo tega apostola, ki je na otoku Manaar in v mestu Malacen rešil prebivalstvo kuge. Ko je strašna morilka, ki je milijone pograbila prenehala, so iz hvaležnosti temu svetniku postavili kapelo z grobnico. Svetnikov oltar je sezidal umetni mojster Krištof Reiss iz Maribora. Nad oltarjem kraljuje več angeljev, med njimi pa visi slika sv. Adolfa, škofa v Osnabrücku. Slika nam ga prikaže klečečega pred okuženim bolnikom. Pod njo je zanimiva slika sv. Ksaverija. Na spodnjem robu so naslikani mrličji vseh starosti in obojega spola, ki jih je pomorila kuga. Pretresljivo je, kako ubogo dete zaman steguje ročice in kriči po materi, ki mu jo je ugrabila kuga. Živi pa bežijo pred strašno pošastjo in si tiščijo nosove, da nebi zboile. Bolj na desno, občuduje indijski kralj čudno prikazen: angeli neso na oblakih sv. Frančiška, ki pobožno gleda Kristusa, razpetega na liliji. Slika predstavlja najbrže: kako svetnik reši otok Manaar strašne kuge. Pred glavno sliko je kip Lurške Matere, ki jo deloma zakriva.

Številni spomeniki nam pričajo, kako je v 14. in 15. stoletju grozovito razsajala »črna smrt« po vseh evropskih deželah. Razširila se je iz Indije preko Krima na sever, pa po morju v italijanska pristanišča. Pobrala je skoro četrtino vsega evropskega prebivalstva v svojih največjih nastopih leta 1348. Proti sredi 17. stoletja je počasi prenehala. V teh najhujših časih si je narod poiskal zavetišča v cerkvi in v znak rešitve in hvaležnosti zgradil trajne spomenike v čast svetnikom.

Pod korom je postavljen oltar sv. Križa z Bogom Očetom na vrhu, spodaj pa s križem v sredi med Ma-

rijo in sv. Janezom ter vernimi dušami. Na strani sta sv. Boštjan in sv. Rok.

Na ženski strani sledi izpod kora: oltarček Matere Božje. Marija sedi pod križem, plače in briše z robcem oči. Oltar je stal poprej na moški strani tam, kjer je bil postavljen prvotno oltar Marijinega Oznanenja. Le tega so, kakor je že znano, postavili v kapelo sv. Antona zunaj cerkve. V drugi polovici 19. stoletja so premestili oltar Žal. Matere na žensko stran, kjer danes stoji.

Za prižnico je več stoletij star oltar. Je to oltar Rožnega venca. Zgoraj je slika sv. Rozalije, ki je delala pokoro na hribu Pelegrino blizu Palerma v Italiji. Njeno truplo so našli l. 1624 in njo častili kot svetnico in zaščitnico zoper kugo. V njeno čast so zidali tudi cerkev pri sv. Juriju ob južni železnici l. 1667. V sredi oltarja je izrazito umetniško delo. V srednji vdolbini sedi z Jezusom v naročju Marija Devica ter v desni roki drži žezlo in rožni venec. Krasen lik je izklesan iz kamna. Na levi stoji sv. Andrej, apostol in ljubitelj sv. Križa, na desni pa mučenica sv. Katarina. Bila je aleksandrijska modrijanka, ki so jo izprva mučili na kolesu in jo pozneje obglavili. Spodaj na nastavku pa klečita dva platičnika, ustanovnika tega oltarja in goreče dvigata svoje roke k Mariji.

Nadaljni oltar kaže zgoraj Boga Očeta, v sredini sv. družino in doli podobo Srca Marijinega.

V skončni kapeli ženske strani je postavljen oltar lavretanske Matere Božje. Zgoraj je jezuitski svetnik Frančišek Borgia. On je rodom Španjolec in je bil podkralj. Pozneje je postal duhovnik in predstojnik Jezusove

družbe v Rimu (†1572). V sredi je Marijina podoba, ki je posneta po starem kipu iz cedrovega lesa v italijanskem Lovretu, kjer tisoči častijo Marijino hišico. Loreto ima skoro isti sloves ko Lurd. S seboj so romarji prinašali posnetke Marijine hišice. V slovenskem Štajerju je bilo 13 loretanskih kapel, tako v Ptuj, Mariboru in Slov. Bistrici. Na slaven božji pot nas spominja tudi kamevit kip sv. Jakoba starejšega, brata sv. Janeza Evangelista. Njegove kosti so shranjene v Komposteli na Španskem. Tja je romalo nešteto romarjev iz vse Evrope, tudi iz Slovenije. Sv. Jakobu na čast so postavili blizu Celja in Celovca cerkve imenovane »Galicije« po krajini, kjer leži Kompostela v Španiji. Jakoba predstavljajo kot komposteljskega romarja z romarsko haljo, palico in klobukom. Na desni je slavni škof Nikolaj ali Miklavž, ljubljeneec vseh mladih. Bil je nadpastir mesta Mire v Liciji, znan čudodelnik in član prvega vesoljnega cerkvenega zbora v Niceji (l. 325). Pri vzhodnih Slovanih je jako čislán in ga danes tudi pri nas slavijo. Na predvečer sv. Miklavža prejemajo otroci lepa darila. Kdo bi ne poznal Miklavža s pastirsko palico in črnega parkeljna, s košem na hrbtu, ki naučita poredne mališe moliti. Na oltarni mizi je slika sv. Alojzija, ki naj bo vzor vsakemu mladeniču.

Večina oltarjev je posvečenih Mariji. Umetniške roke so jo izklesale, kakor smo videli, res mojstersko n. z ljubeznijo. Brez razlike stanu so jo častili vsi in ji hvaležni stavili krasne oltarje.

Se marsikaj je lepega in zanimivega v cerkvi! Prižnani nasproti je kip sv. Janeza Nepomuka. Eden pa stoji

zunaj ob visokih stopnicah. Prižnica sama je lepo izdelana, naravno polirana in z zlatimi okraši obrobljena. Nad njo pa bdijo na strehi »vera, upanje in ljubezen«.

Na stenah vise slike sledečih Marijinih sorodnikov: na moški strani navzdol: sv. Kleofa, škof, sv. Marija Kleofa, sv. Joahim in sv. Elizabeta in na ženski strani navzgor: sv. Jožef, sv. Caharija, veliki duhoven, sv. Ana in sv. Janez Krstnik.

Kor je bil na novo zgrajen l. 1696. Starega je uničil požar. Iz istih let so tudi orglje z dvema perutnicama, ki je na njih naslikano Marijino oznanenje. Na južni steni poleg kora pa se vidijo ostanki slike sv. Krištofa. Pravijo, da je bil 12 laktov visok. Na tej sliki je slikan v naravni velikosti. V srednjem veku je bil posebno čaščen kot varuh zoper naglo smrt. Spodaj je napis v latinskih bosedah, ki se glasijo v prestavi: Molil je božji mučenik Krištof: »Glej, prosim dobri Oče, da bi tukaj nobena bolezen ne zadela grešnikov, kjerkoli naredijo mojo podobo«.

Ce se pomnejšo pogleda umetnine v cekrvi, se opazi, da se je marsikaj pridodjalo, kar prvotno ni bilo na mestu. Venčni nastavek pri podobi Marijine zaščite na glavnem oltarju je delo baročne dobe. Že prej omenjeni jezuit, na levi strani Marije, ne spada k izvirnem umotvoru. Baročna doba je na mnogih mestih pustila svojo sled. Mariji so prost vrat ovili z mavcem, da je izgledala ko redovnica. Isto so naredili pri drugih podobah. Baročna doba gotoskih umetnin ni razumela. Marijin kip s svojimi osemdesetimi figurami pod plaščem je stal najbrž prvotno na stebrišču. Za reliefom pa je segalo globoko navzdol troje

svetlih oken. Originalni oltarni nastavki rožnivenškega in Sigmundovega oltarja so bili iz širokega kamna, obe zgornji podobi sv. Rozalije in sv. Florijana so dodali še le v 17. stoletju. Iz naslednjih 200 let ni ničesar ohranjenega. Po l. 1650 so sezidali oltar Brezmadežne iz barvanega lesa. Po požaru l. 1685 uporabljajo črno poliran les pri Ksaverijevem oltarju, koru in orgljah.

Severno od glavnih vrat zavijejo vijugaste stopnice navzgor proti koru in zvoniku. Med orgljami in pročelnim zidom se spazi popravilo. L. 1685 je opolnoči vdaril blisk v zvonik ter razrušil stolp, pročelno, gotsko obočeno steno, razstopil zvonove, ter sežgal orglje. Vsa sprednja stena je dozidana po l. 1685. in poleg tega znaten del zvonika dograjen. Žal ni dogradnja izvršena v prvotnem gotskem slogu, ampak v zaokroženi obliki. Zvonik je spodaj četverooglat, zgoraj ima osmero voglov in nosi kupolo, ki pa mu ne pristoja. Vidi se, da je zgornji del po požaru dograjen. Štirje zvonovi so se vsled bliska raztopili in so bili tekom časa nadomeščeni. Veliki zvon je iz leta 1690 in nosi napis v latinskem jeziku: »Od bliska zadet, sem se razstopil, pod Marijino zaščito odganjam bliske.« Drugi in tretji zvon je vlił zvonar Konrad Schneider v Celju l. 1707 in 1712., četrtega in petega pa Martin Feltl v Grazu l. 1754 in 1763.

Lepa je umetnost v cerkvi ter lepa in zanimiva zgodovina Gorske cerkve.

Zgodovina.

A. Doba višje kapelanije od približno l. 1410–1615. O postanku cerkve na Ptujski gori še nismo čisto na jasnem. Njen začetek sega nekoliko v začetek 15. stoletja. Verjetno je, da je bila takrat na novo ustanovljena, kar pove tudi ime Neustift-nova ustanova. Imena Ptujška in Črnagora pa so imena, ki so se udomačila pozneje, ko je kraj dobil romarski sloves. V istih letih se je delalo pri cerkvi sv. Jurija v Ptuj (1412–15). Može so isti kamnoseki klesali tudi na Gori.

Spomladi l. 1424 je umrl na Gori prvi kapelan. Grobna plošča v tlaku pri oltarju sv. Križa ima napis (latinski): »V sredo po kvaterni nedelji v postu l. 1424 je umrl spoštovani mož in gospod Miklavž, mašnik ter kapelan kaple sv. Marije Neustift«. Cerkev je morala biti pred tem letom dogotovljena, ker je vikar opravljal ustanovljene sv. maše in urejeval cerkveno faro. Nekateri sodijo, da je Gorska cerkev bila zidana že l. 1230, drugi pa trdijo, da je na istem mestu poprej stala manjša kapela.

Za zgodovino cerkve je največje važnosti podoba Marijinega varstva na glavnem oltarju. Izdelana je iz enega celega kamna. Umetnik, ki jo je izklesal, je delal tudi »Smrt Matere« nad portalom. Izdelava notranjosti bi toraj lahko spadala v čas postanka relifa na glavnem oltarju.

Relief nam prikazuje naravne portrete (slike) tedanjih uglednih veljakov posvetnega in cerkvenega stanu. Med njimi so kralj Rupert Palatinski, nemški cesar

«1400 – 1410», Sigismund Luksenburški, kralj ogrski in poznejši nemški cesar, Herman II. Celjski, Friderik II. Celjski in drugi, ki pa večinoma niso še zgodovinsko ustanovljeni. Številni grbi Celjskih in Ptujskih gospodov ter njihove ustanove dokazujejo, da so ti le v gotovi zgodovinski vezi z postankom naše cerkve.

Po vsej verjetnosti nam relief prikaže ugledne osebe iz zgodovinske dobe l. 1407 in l. 1408 in njegov osnutek bi segel najbrže v leta 1408 in 1409. Po Stegenškovih zapiskih bi bilo leto 1414 približno ono ustnovitve cerkve.

Cerkev je plemenitaška ustanova. Zidana je iz sekanega kamna. Vsled vremenskih prilik pa je kamen počrnel. Cerkev iz očrnelega kamna je več poznanih. Cerkev na Svetini nad Celjem in cerkev sv. Barbare pri Konjicah. Ljudstvo pa misli, da so v turških bojih postale črne. Na Gori velijo, da je očrnela, da se ne vidi na Turško.

Naša cerkev je najbrže bila v turških časih tabor. L. 1415, ko so turške tolpe pridrvele čez Vinico na Ptujsko polje, so najbrže obiskali naše Gorčane. J. T. Turkuš v svoji pripovedni pesmi o »Črni gori« piše med drugim:

»Istarčki še pripovedujejo
privabila (cerkev) je Turkov roj nebrojen,
Ki, pokrivaje širno Ptujsko polje,
do vznožja slavne cerkve so prihruli.
I tu, na Dvorščini, poveljnik Aga,
Zbiraje divje trume, zaroti se:
»Še preden ura jutri sedem bije,
Najej mi konj z oltarja se Marije!«

Enega izmed teh turških pohodov opisuje pesnik. Turki so se umaknili in se razbežali.

Zakaj je cerkev zidana na tem mestu, ni znano. Gotovo je več razlogov za to. Narod pripoveduje: Na Vurbergu je živel bogat grof. Imel je edino hčer, ki pa je bila slepa. Stariši so se v molitvi zatekli k Mariji Devici in ona jih je uslišala. Hčerka je nekoč zagledala svetlobo in spregledala. Šli so tja, kjer je opazila luč in prišli so na Ptujsko goro. Iz hvaležnosti je na tem mestu pustil grof postaviti cerkev, ki pa je ni dozidal. Trije drugi grofje so gradnjo nadaljevali. Naposled pa je neka bogata gospa cerkev dovršila. Gotovo je kak izvanreden vzrok, da je cerkev tukaj postavljena. Dokaz za to bi bil, da je cerkev že iz početka bila romarska.

Prvi ustanovniki cerkve so po večini iz rodu Celjskih in Ptujskih grofov. Plemiči so darovali cerkvi posestva. Te ustanove so imenovali beneficije. Od enega takega beneficija v lasti cerkve je živel lahko kapelan in upravljal predpisano službo božjo. Ta ustanova je veljala za celo življenje in brez nje se cerkev ni ustanovljalo. Ona je bila vezana na poseben oltar, ki je na njem beneficijat (t. j. duhovnik, ki je imel en beneficij) opravljal predpisane sv. maše.

Proti koncu srednjega veka je bilo teh beneficijev v celem 6: »1. beneficij glavnega oltarja Marijinega varstva, 2. beneficij Marijinega oznanenja, 3. oltar sv. Jakoba, 4. oltar sv. Andreja, 5. oltar sv. Ožbalta in 6. oltar sv. Križa«.

1. Beneficij glavnega oltarja Marijine zaščite so ustanovili Ptujski gospodje, ki so bili obenem od l. 1247 lastniki gradu Vurberg. V dobi ustanovitve oltarja je živel ptujski grof Bernard III. (†1424) in je torej prvi

ustanovnik Gorske cerkve. O tem govori vizitacijski protokol iz l. 1567, »Fundator ist Die Herren von Pettau, Lebens und Vogtherren seyen die von Stubenberg«. Slovenska prestava se glasi: »Ustanovniki so Ptujski gospodje, fevdni gospodje in vojdi naj so Stubenbergi«. – Bernardov naslednik je Friderik II. (1438). Podedovali so njihova posestva in grb Stubenbergi. Beneficij (posestva in urad) se je imenoval Ober-Kaplanci, ki ga je upravljal višji kaplan.

2. Oltar in beneficij Marijinéga oznanenja je podaril grof Friderik II. Celjski. O tem zgodovina nič lepega ne pove. Živel je do l. 1422 s svojo ženo Elizabeto Frankopansko in jo je, ko se je zaljubil v Veroniko Deseniško iz Hrvatske, umoril v postelji. Cesar ga je nato obsodil na smrt, njegov oče Herman II. ga pa je dal zapreti v jetniški stolp na celjskem gradu in Veroniko Deseniško utopiti. Leta 1429 je bil Friderik izpuščen in dve leti pozneje je romal v Rim, da se spokori. Spokorjen je ustanovil ta oltar.

3. Na mestu, kjer stoji loretski oltar, je najbrž prej stal oltar sv. Jakoba, ki ga je podaril Hans Wolf pl. Ehrenhausen. Star kip sv. Jakoba še danes stoji na starem mestu.

4. Goreča molilca na podstavku rožnivenškega oltarja sta člana rodbine Stubenbergov in ustanovitelja tega beneficija.

5. Oltar sv. Ožbalta (danes Sigismunda) je ustanovil s kaplanijo vred vitez Žiga Neuhaus, ki je bil baje v sorodu s Ptujskimi gospodi. Ustanovo so prevzeli čez 100 let njegovi sorodniki. Nato je prešla v last studeniških dominikank in pozneje v roke jezuitov.

6. Oltar sv. Križa je popreje stal najbrže v sredi glavne ladje. Ustanova je dobila ime po gradu Wachsenek pri Ängerju blizu Graza. V tej dobi (1418) so bili tukaj Stubenbergi.

Našteti beneficiji so bili torej prvi na Gori. Med ustanovniki najdemo Ptuijske, Celjske, Vurberške gospode in Stubenberge. Vsaka plemiška rodbina je posedovala svoj grb s posebnimi znamenji. Grb s kačo in sidrom je znamenje ptuijskih grofov. Na portalu sta celjski in ptuijski grb združena po vurberškem. Torej so pri gradnji bili udeleženi Celjski in Ptuijski gospodje. Vurberški grb pa so prevzeli Ptuijski, ko so l. 1247 prišli v posest Vurberga. Ptuijski in Celjski gospodje so bili v sorodu. Pod kipom sv. Stanislava je grb Žmelenberških, ki nosijo ime po grbu blizu Lučan na srednjem Štajerskem.

Po turških vojskah je sledila skrajno nemirna doba. Vsled neprestanih turških vpadov je trpel največ kmet. Privreda je zastala in kmet ni mogel plačevati davščin in dajati desetine grajščakom. Ti so se bali, da ne osiromašijo in so začeli nalagati kmečkemu stanu zmiraj večja bremena. In kmetje so se uprli. Sledili so manjši in večji kmečki pulti, ki pa so bili vsi zatrti. Te slabe razmere so škodovala tudi cerkvi. Dohodki iz cerkvenih posestev so se krčili in vsled velikih davkov so postala posestva zadolžena. Cerkveni stanovi so obubožali. To je bilo rodovitno tlo luteranstvu, ki se je v času verskega razkola hitro širilo po avstrijskih deželah. Novo vero so predvsem širili plemiči in meščanski stan. Siromašni kmet, ki je trpel največjo škodo, je postal ravnodušen in mnogi se je pridružil novi veri. Plemstvo je izrabilo ugodno pri-

liko verske nestrpnosti in se polastilo cerkvenih posestev, ki so jih njihovi predniki darovali cerkvam in samostanom. Nastavili so, kjer so imeli pravico nastavlјati duhovščino (tkzv. patronat), luteranske predikante. Ti dogodki so imeli odmev tudi na Gori. Zanimanje za katoliško cerkev je popuščalo. Ljudstvo ni več tako številno pohajalo k službi božji in romanja na Goro so prestala. Stubenbergi so v teh časih namestili pastorja z ženo, ki je ostal na Gori do l. 1574. Ko so se plemiči spokorili in vrnili nazaj k stari krščanski veri, so tudi Stubenbergi predali cerkvene beneficije Gorske deželnemu knezu, ki je odslej nastavlјal katoliške duhovnike. Prejšnje versko življenje se po teh puntarskih časih ni dalo z lepa oživeti.

B. Jezuitska doba (1615 – 1786). Val luteranske vere je mogočno drvel čez vse avstrijske dežele. Nov nauk je pridobival na tlu v vseh slojih. Celo duhovstvo se je ogrevalo za njega, kajti ubožna cerkvena posestva in samostani s svojimi dušnimi pastirji niso nič ovirali življenje luteranstva. Pričel je oster boj z nasprotniki katolicizma. Največje zasluge v tem boju zoper luterane so imeli Habsburžani in jezuitski red. Slednji se je posebno odlikoval v delu za reformo in razširjanje katoliške cerkve. Cesar Ferdinand je l. 1551 pozval jezuite na Dunaj. Tu so ustanovili gimnazijo in reformirali poduk na bogoslovni fakulteti. Pod vojvodom Karlom so v Grazu ustanovili gimnazijo, ki pa je l. 1585 bila pretvorjena v vseučilišče. Ves pouk so potegnili jezuiti na se, ter vzgojili nov katoliški rod med plemstvom in višjim uradništvom. Da so pa lahko vzdrževali šole in kolegije, je vlada s papeževim dovoljenjem poklonila jezuitom cerkvena posestva v oprav-

ljanje. Gorska cerkvena fara s posestvi in posestva župnije sv. Lovrenca na Dr. p. so prišla pod oblast novega jez. samostana v Ljubnem (Leoben) na gor. Štajerskem. Jezuiti so se tam naselili v gradu nadv. Ferdinanda I. 1613. Ta jim je sezidal gimnazijo, cerkev sv. Ignacija pa so si sezidali sami 1624–1660. Rektor jezuitskega kolegija v Ljubnem je bil župnik pri sv. Lovrencu in višji kapelan na Ptujski gori. Zanj sta opravljala službo dva vikarja, ki sta vodila brigo za cerkv. posestva. Vikar je moral skrbeti poleg tega za dušni blagor tržanov in romarjev. Služba je bila težavna. Na eni strani oznanjevati vero, na drugi pa kot upravnik cerkv. dobra, s podložniki biti strog, je bilo nevhvaležno. Disciplina ljudstva je vsled nevzdržnih razmer bila zrahljana in jez. rektor je podvzel stroge mere: vsak podanik cerkv. občine je dolžan, da hodi dnevno na tlako, kdor ima živino, tudi z vprego. Vikar naj jih pokliče večkrat dnevno, da se navadijo delati. Cerkvena posestva in zapuščene kmetije naj se dobro obdelajo. V slučaju, da proda posestvo, mora biti kupec podložnik jezuitov.

Jezuiti so več ko 150 let upravljali gorsko faro. V cerkvi so postavili kapelo sv. Ksaverija in veliki oltar. Zvonik, ki ga je deloma strela porušila, so popravili po l. 1685. Ponovno popravljen je bil še l. 1738 in 1774.

V jez. dobi je romanje najbolj cvelo. Ljudstvo se je otreslo dvomov in z vnemo obiskovalo cerkev. V tem času čujemo o čudežih, ki so se zgodili na bolnikih. Kdor se je zaobljubil Martiji in ozdravel, je prinesel s seboj tablico, ki je na njej bil slikan čudež, včasih letnica in dogodek v pismu. L. 1660 so jezuiti dali napraviti bakrorez

po Viljemu Kiljanu. Umethina se je ohranila, sicer poškodovana, ker je služila najbrže v kakšne posvetne svrhe. Podobe na njej so precej spremenjene.

Na bakrorezu so bili naštetí najvažnejši dogodki od l. 1638 naprej. Neki duhovnik je l. 1662 prepisal besedilo vseh tablic od l. 1638 – 1662. Vseh je bilo 34. Pozneje je drugi pripisal še 8 tablic iz l. 1662 – 1681 in 15 tablic z letnico brez teksta. Ozdravljeni so bili iz Koprivnice, Varaždina, Lutomerá, Maribora, Ptujá, Ormoža, Sl. Bistrice in Lendave. Bolezni, ki so na njih zaobljubljene ozdraveli, so božjast, slepota, hromost, gluhoča, gniloba rok in druge. L. 1735 so jezuiti zapisali število obhajancev. Bilo jih je 6220. Največji shod je bil o Binkoštih, ki je štel 1000 obhajancev. Kdor si ogleda bakrorez, vidi: v sredi je posnetek izvirne podobe Marijine na glavnem oltarju. Naokoli pa so urezane slike, ki predstavljajo čudeže na podlagi tablic iz leta 1638 – 58. Na vsaki sličici je vrezana Marija v okvirju svetlega oblaka. Uslišala je gorečo molitev bolnika, in ta je ozdravel. Zgoraj so naslikani trije slučají ozdravljenja. I. slika: 12.X. 1649 je grofíco Marijo Manrik zadela kap na levi strani. Zdravniki so obupali in ona je prosila za pomoč Marijo, in je ozdravela. II. slika: Baronica Marjeta Herberstein je trpela na slabosti in glavoboli. Njeno dete pa je bilo pohabljenó. Zaobljubila se je z detetom k Mariji in oba sta ozdravela (l. 1654.) III. slika: Baron J. Karol Sauer je imel 3letno hčerko. Pozimi l. 1642 jo je zgrabil hud kašelj in bila je nevarnost, da se zaduši. Oče in mati sta jo priporočila Mariji in hčerka je ozdravela. Na levi in desni strani Marijine podobe

je še več tablic bolnikov, ki so se v molitvi zatekli k Mariji in čudežno ozdraveli.

Koliko ljubezni in upanja so polagali na Marijo in koliko so jo častili, se vidi iz tega, da na vseh umetninah najdemo največ češčenje Marijo.

Srednjeveške ustanove so sčasoma ponehale, posebno v protestantski dobi. Nove ustanove je založila l. 1686 hči gostilničarja v trgu Vordernberg, Eva Gasteiger. L. 1731 je majšperški župnik Miklavž Geist, zapustil kaplansko mesto Gori. Bila je to doba verskega procveta na Gori.

Po l. 1750 pa se je z novega zečel velik odpor proti cerkvi. Val humanizma je stresal osnove mogočne cerkvene stavbe. V krogih izobražencev se je vse bolj širil duh svobodnega naziranja. Ker je bil jezuitski red najbolj vpliven v državi, so ga začeli zatirati. Na pri-tisk držav je sveti Oče Klement XIV. l. 1773 odpravil jezuitski red.

Tudi na Gori so odpravili jezuitski red. Tedanji vikar Ivan Rebernik se je pismeno obrnil na cesarico Marijo Terezijo, da pridejo cerkvena (jezuitska) posestva zopet v svobodno last. Toda državna uprava je vkljub obljubi prodala cerkvena posestva za 24.600 gl., vikarju pa je nakazala letnih 400 gl. in njegovim naslednikom 200 gl. Vikar tega udarca ni preživel. Umrl je kot zadnji vikar 1786.

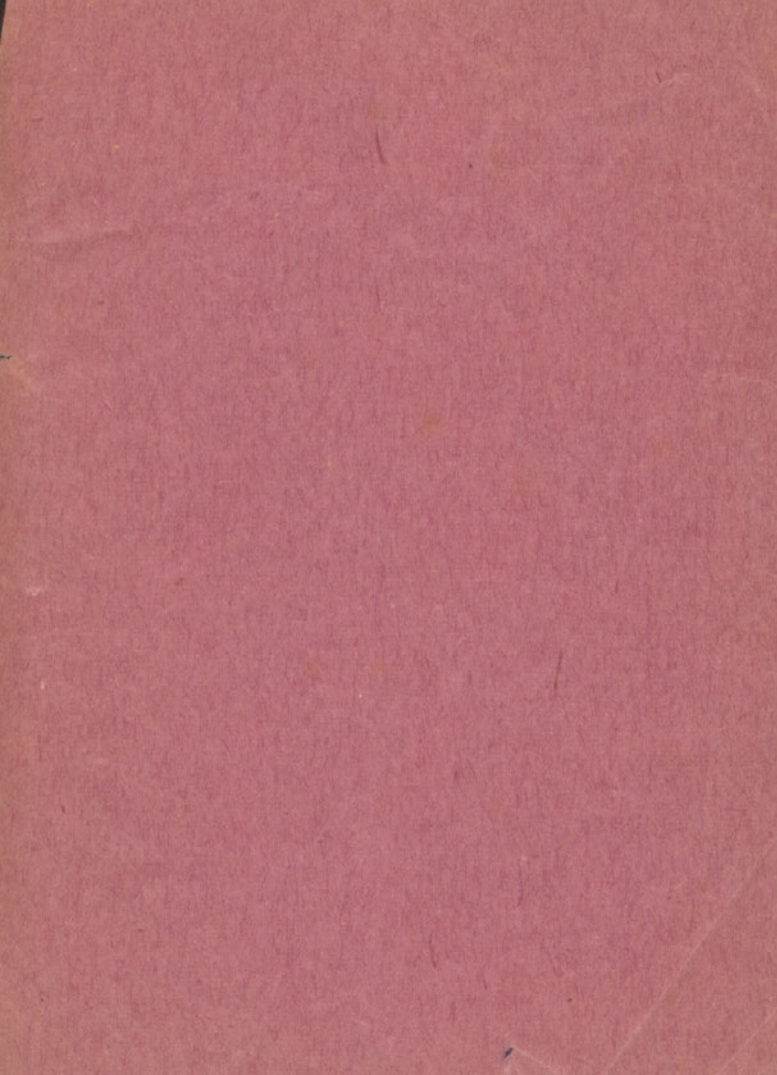
C. Župnijska doba od l. 1786 do danes. Z vlado cesarja Jožefa II. (1780–1790) se je politično upravno stanje docela spremenilo. Zavladalo je načelo, da je kralj prvi uradnik v državi. Cesar je uvedel enotno u-

stavo za vse državljane. Eden njegovih najvažnejših ukrepov je cerkvena reforma. Kjer se redovniki niso bavili s poukom mladeži, je ukazal zapreti samostane. Iz premoženja samostanov pa je nastal verski zaklad, ki naj odslej vzdržuje nove župnije. Avstrijskim škofijam je določil nove meje in ustanovil nove škofije in župnije.

Tudi Gora je dobila svojega župnika. Župnišče so začeli zidati jezuiti l. 1768. Stavbo so nadaljevali leta 1777. L. 1914 je izbruhnila svetovna vojna. V teh najhujših časih se je mnoga gorska mati in žena zatekla v okrilje Mariji. In iz drugih krajev so prihitele žene, da v joku in stoku potožijo svoje gorje Mariji.

Romar, če prihitiš sem gori, ne oklevaj, ampak razkrij svojo dušo, razjedeno od tuge in skrbi. Prihite! bo lahen žarek, tja čez visoka okna, mehka svetloba te bo pobožala po licih in dobrota Večnega se bo razlila po tebi.

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA PTUJ

D 2287 DO